

TEMA 1 FINS AL SEGLE VIII

***Precedents antics (1 milió a.C fins s.VIII).**

En les etapes prehistòriques no hi ha fronteres polítiques, no hi ha estats, límits geogràfics...tot és mutable. A Catalunya es troben restes paleolítiques, les primeres d'un milió d'anys enrere i amb aquestes anem seguint tota la prehistòria fins al 5000 a C enq ue ja parlem de Neolític. Sobre el Paleolític a Catalunya:

–En tot el procés hi van viure entre 5000 i 8000 habitants que participen en els activitats del Paleolític.

–Els grups estaven formats per 25 o 30 persones i eren nòmades.

–Trobem restes a l=Empordà, el Gironés, Llobregats...

–Tipus de restes d=indústria : pedres que feien servir d=eines, instrumentns de pedra i d=òs que indiquen que aquesta evolució material. També s=han trobat restes humanes.

–Vivien en coves en terraces elevades dels rius o bé a l=aire lliure.

PINTURES RUPESTRES : pel que fa a les pintures ruprestres, l=època del Paleolític és molt pobre. Per ells les pintures rupestres eren un ritual màgic. Eren rituals de caça i creien que pintant–los llavors ja prenién o caçaven el seu esperit. Ere un tipus de religió. A Catalunya no queden restes o mostres de l=època Paleolítica.

EL NEOLÍTIC (5000 a.C – 1200 a.C)

Va ser la revolució més profunda de la humanitat. El Neolític va suposar la prounda transformació de les fomres de vida prehistòriques fruit d=un rocés de cnavi. Es van superar les èpoques glacials i va sorgir la bonança i llavors les formes de vida canvien. El FACTOR CLAU va ser el sedentarisme que es dona degut al descobriment de la possibilitat de la ramaderia i l=agricultura i lalvors comença l=activitat productiva. Hi ha un altre conseqüència, i és que es consoliden les primeres societats. Es crea la solidaritat i cooperació entre veïns, apareixen els primers clans. Apareix lalvors l=especialització en el treball, apareixen les primeres feines cooperatives. S=amplia la base econòmica que passa de ser de subsistència a ser més rica. Apareixen lalvors disputes entre ramaders i agricultors, i neix la guerra i per tant els especialistes en la guerra i així apreix una jerarquia que dóna el poder als especialistes en al guerra. El seu hàbitat era en cabanes agrupades.

Cultura

Evolució d=activitats artesnals i començament del COMERÇ. La gran descoberta del Neolític és la CERÀMICA ,es creen recipients que tenen la funció d=emmagatzemar els excedents.

–Evolució de la mineria per crear objectes de punta i joies. Al final del Neolític comernça el comerç amb l=intercanvi d=objectes.

***Més característiques del Neolític:**

–La gent del Neolític expressen una novia espiritualitat, és a dir, se supera l=animisme i màgia del Paleolític. En el Neolític s=adonen que el seu cicle vital çe mol similar al cicle de la naturalesa. Llavors pensa que el món dpèn d=unes forces superiors intel·ligents i capricioses. Es comencen a adorar aquestes forces. En primer

llocs es deifica la TERRA, aquesta es converteix en deesa. Per tant és un principi femení. Les dones són les que donen i són elles les que manen. També sorgeix la idea d'esperits benèfics i malèfics.

–Comencen a aparèixer cultures funeràries. Es creu en una altra vida després de la mort, un més enllà on viuran els esperits dels que havien mort.

–Es diferencia entre ART SAGRAT i ART PROFÀ: L=art sagrat és el de monuments funeraris i dels ídols, i l=art profà és més decoratiu.

–Aquesta nova espiritualitat comporta que aquesta pintura rupestre del Paleolític sigui molt diferent. Ja que en el Paleolític eren molt naturals i reals i en el Neolític són abstractes ja que només volen simbolitzar. D'aquesta pintura hi ha mostres a Catalunya: el Maestrat, Baix Ebre, Montsec...el conjunt de tot aquest art i pintures Neolítiques trobat a Catalunya s'anomena ART LLEVANTÍ. Aquestes representen escenes de la vida quotidiana dels clans: recol·lecció de mal...

–La individualització del poder: el fet de veure començar la societat en clans, divisió de treball...Assistim en el Neolític al naixement de la vida política. El poder es concentra en persones concretes que resolen els problemes del clan.

–El poder estava concentrat en dones sacerdotesses, aquestes eren intèrprets de la voluntat de la deessa mare.

–Dins d'aquesta dinàmica es va creant una casta militar masculina. Al final del Neolític el poder de les dones, les sacerdotesses, es substitueix pel poder dels homes. En la mitologia grega, i sobretot amb els poemes d'Homer s'explica molt bé. Els homes, doncs, volen aconseguir el poder i ho fan dient que són fills de la deessa i han de ser protegits. Després diuen que són germans i finalment que són marits. Zeus era un fill de la deessa que no va morir i era fill de la deessa, llavors ell aconsegueix ser marit de la deessa i per tant el somet. La deessa mare llavors va ser la dona de Zeus, Hera.

Durant el Neolític, i sobretot al final comencem a parlar de prínceps i reis.

PATRIMONI TANGIBLE DEL NEOLÍTIC A CATALUNYA

Troblem mostres de totes les cultures del Neolític, des del Primer Neolític fins al segle VIII a.C. em que ja es deixa de parlar de Neolític. Tots aquests canvis del Neolític es donen per influències de clans provinents de l'exterior, més que per clans de l'interior. Aquests clans nous van causar canvis. Podem dividir-los en 3 blocs:

- Rastres del seu hàbitat: sobretot de les coves. Pel que s'hi ha trobat se sap que eren agricultors i cultivaven blat, ordi i lleguminoses. També eren ramaders (ramats de cabres i ovelles) i encara caçaven cervols, senglars, conills diversos, pesca....
- Pràctiques funeràries: al Neolític la idea del més enllà es complica. Per exemple, en el primer Neolític els enterraments encara són individuals. Però més endavantja són col·lectius (cementiris). En aquestes tombes del Neolític s'hi ha trobat l'axovar, objectes que posen a la tomba perquè acompanyin el més enllà. També s'hi ha trobat menjar per al viatge cap al més enllà i objectes relacionats amb la seva feina.

Forma d'enterrament i monument funerari: hi ha un continu de cultural en que s'hi veu una continuïtat per la manera d'enterrar els morts. Exemples:

la cultura dels sepulcres de fosa, aquestes eren fosses tapades per pedra però a dintre s'hi trobaven diferents objectes.

Cultura megalítica: era una cultura de les 'grans pedres', en aquesta cultura els rituals i monuments funeraris

són importants perquè eren molt visibles i estaven fets de pedres grans. Són enterraments normalment de tipus col·lectius (n'hi ha moltes més al Baix Llobregat). Hi ha una cambra mortuària i un túnel, parets que l'encobrien. El nom que reben aquest tipus de sepulcres es DOLMEN. Hi ha diferents tipus: els Cistes: estrictes caixes cobertes de terra, i el Corredor: hi ha un passadís abans d'arribar a la cambra mortuària. El Dolmen més important de Catalunya és el de La Cova d'en Daina, a Romanyà de la Selva.

Cultura que enterra els morts dins l'hàbitat, es produeix paral·lelament a la cultura megalítica.

Menhirs, és un altre tipus de monument que encara no se sap per a que l'utilitzaven.

Objectes: S'han trobat en tombes però també en hàbitats.

Tipologia d'objectes que s'han trobat page 2 (5.10.2000)

Lideratges: prínceps i monarques

Certa unificació lingüística

Aspecte espiritual unificat: rituals funeraris, i propaguen per tot el territori l'incineració de cadàvers. Se l'anomena la Cultura dels Camps d'Urnes.

Així la comunitat catalana s'enriqueix molt per l'arribada dels indoeuropeus. Ho unifica tot: mateixa religió, tècniques...etc.

Dels segles VIII al IIIa.C es produeix un fenomen important, l'aportació d'un altre grup cultural: fenicis, grecs i d'altres menys importants com els etruscs.

Característiques d'aquests pobles:

*Tot són pobles mediterranis que tenen com a objectiu comú el COMERÇ. Busquen nous mercats i nous proveïdors de matèries primeres com or, plata, coure, estany...etc.

*Tots són pobles històrics, tots tenen escriptura.

*Eren pobles molt avançats que van influir fàcilment sobre els indígenes ja que aquests estaven unificats culturalment per les societats europees.

*El poble grec va ser el que va influenciar més i el que va ser més ben rebut.

Característiques dels GRECS

Arriben per primera vegada al segle VIIIa.C . Sembla ser que el primer desembarcament el van portar a terme els RHODIS que van fundar Roses però no hi ha vestigis d'això.

La segona arribada important va ser del poble dels COCEUS que provenien de Fúcia i eren grans comerciants i mariners. Arriben al segle VI i funden EMPORION, que és el centre de l'inici de l'hellenització dels pobles indígenes i són ells els que bategen els indígenes com a íbers.

Van anomenar la península IBERIA degut al riu Ebre (Iber).

Es van integrar entre els indígenes de la costa.

a seva època de màxima esplendor és dels segles IV – III a.C.

*Sembla que hi havia una zona d'íbers a Emporium.

*indigets és el nom que reben els íbers de l'Empordà.

L'HEL·LENITZACIÓ

Emporion es converteix en el lloc més important de la costa mediterrània. Va encunyar la seva pròpia moneda ja que era tan important: el dragma de plata d'Empúries.

Patrimoni tangible i intangible que ens deixen els GRECS

PATRIMONI TANGIBLE DELS GRECS

–La ciutat d'Emporium

–De la primera ciutat més vella en queda molt poc, de Neàpolis (nova ciutat) hi ha restes de tipus arquitectònic, de les muralles, del port, la plaça, el barri sagrat, vestigis d'algun temple com el d'Escolapi, Zeus i Serapis. També restes de la plaça del mercat, vivendes....

–Característiques d'aquestes restes: responen al model de totes les ciutats gregues. També s'hi ha trobat mostres artístiques i objectes com l'estàtua d'Escolapi, ceràmica, àmfores, mosaics...

PATRIMONI INTANGIBLE DELS GRECS

Fan avançar la civilització indígena i van aportar noves formes de vida i de pensament molt més avançat de les que els indígenes estaven acostumats. Per exemple:

–Idea moderna del comerç

–Es comercia amb productes de llocs més llunyans, la idea de comerç agafa una dimensió internacional.

–Descobreixen o incorporen la moneda

–Revolució pel que fa als transports: ensenyen la construcció de vaixells grans

–Aporten un avanç fonamental en les formes de construcció i materials, les ciutats s'ammurallen. En l'urbanisme hi ha molta influència grega.

–Aportacions de noves tècniques agropecuàries. Introduïxen l'olivera i la vinya.

–Noves tècniques artesanals: torn terrisser.

–Novetats en el pensament i espiritualitat: en la religió aporten totes les divinitats de la mitologia grega.

–L'alfabet: fan que les nostres cultures deixin de ser prehistòriques per passar a ser històriques. Però la llengua va influir molt poc perquè eren pocs i no tenien cap pretensió de colonitzar.

A partir del segle IV i fins el III a.C., la cultura grega i l'indígena s'identifiquen. Presenten una mateixa cultura d'objectes materials.

ELS ÍBERS

Reben el nom del riu Ebre (Iber). A partir del segle Iia.C tenim testimonis escrits d'aquestes tribus ibèriques (no només per els seus escrits sinó perquè altres també els citaven, com histpriadors com Titus, Livi...o geògrafs com Strabó)

Les tribus de l'interior van ser anti-romanes i es van unir als cartaginesos, però els de la costa es van unir als Romans ja que etaven més acostumats als estrangers. Els íber es divideixen en dos grups, encara que al final els íbers s'ajunten i fan fóra als Romans. Què sabem dels íbers a través d'historiadors i geògrafs?

-El nom de tribus

-Territori Iberia

-Com feien la guerra

-Algunes costums

-Noms de persones íbers, del iberjets, que són els primers catalans amb nom i cognom de l'histria. Els germans Indibil i Mandón.

Podem començar a parlar de cultura ibèria des del segle VII fins al III a.C. El final de la cultura ibèrica es produeix per una dominació del territori i després una dominació de la cultura.

Característiques dels íbers

Podem llegir l'alfabet però no podem saber el que signifiquen els escrits i taules.

Cultura unificada en la seva base per indoeuropeus i enriquida per els grecs.

No tenen unitat política

Tribus assentades a la Costa i l'interior que funcionen com a poblats independents.

Tribus de la costa tenien un nivell polític més arcaic.

Tribus de l'interior amb cabdills. Aquestes eren les aliades de Cartago, consegueixen certa unitat i creen un exèrcit que fa una rebel.lió contra els romans per Indibil i Mandil, però eren molt febles.

-La cultura ibèrica comença a decaure al III i es dissol en la cultura romana.

Restes que ens deixen els íbers

Pel que fa a l'arqueologia, s'han trobat els poblats i per tant només sabem que nno els hi agradava instal.larse. De l'arqueologia ibèrica aprenem, precisament, les formes de vida, economia, espiritualitat...Les excavacions més importants de Catalunya s'han fet per els íbers. Els més famosos: Ullestret (Urgell), Olèrdola (Penedès), Tornabous (Urgell), Cerdanyola (BCN), Sta.Coloma de Gramanet....etc.

Podem agrupar en tres àmbits l'arqueologia íber, que són fonts d'informació:

-urbanisme: carrers, tipus de construcció

–utillatge: eines de treball, objectes...

–Monuments funeraris

Aquestes restes ibèriques ens expliquen:

que vivien agrupats en poblats (urbanisme) i fortificats, això ens explica que eren tribus bel·licoses.

el poblats estan influenciats per l'urbanisme grec. Aquests presenten un primer carer ppal amb cases a ambdues bandes amb carrers transversals. Utilitzen fang, terra i fusta.

L'economia és bàsicament agrícola i ramadera (xais, porcs, bous...). Cultiven cereals, vi i olivera.

Tenien certa economia tèxtil (treballaven les fibres vegetals i animals com llana, cuir...), s'han trobat telers.

Extreien i treballaven metall, llavors veiem com s'entra de ple a l'Edat de Ferro.

Comerç desenvolupat gràcies a l'influència grega.

Hi ha una moneda ibèrica. Comercent i exproten.

Comercent amb productes envasats: agrícoles o productes especialitzats: ceràmica fina, eines, joies...

Xarxa de transports ben organitzada i grans mercats.

La societat ibèrica es basava en la família nuclear: pares més fills solters. Cases unifamiliars de planta rectangular, les més simples amb una sola sala, però després s'hi afegeixen habitacions, rebost...HI havia una llar de foc i un forn casolà i amb ceràmica d'ús familiar.

L'economia d'aquests era autosuficient.

Hi ha presència d'especialistes en ceràmica més bona, joiers, els que forjaven metall...

Es detecta una importància de les feines cooperatives: magatzems, forns comunitaris i sobretot cooperació en l'activitat comercial.

La llengua

Els íbers sembla que parlaven una llengua única i ibèrica, potser d'origen indoeuropeu i que el parlaven des dels Pirineus fins a Almeria. Els íbers ens han deixat làmines de plom i en terrisses on trobem escrits. També esqueles funeraris. Primer els escrits eren en alfabet grec però després van crear el seu propi alfabet extret del grec + fenici i que es va adaptar a la seva llengua. Aquesta llengua opera coma substrat lingüístic del llatí i fa que sorgeixin....¿?

L'art plàstica ibèrica

Els íbers tenen un art propi del segles VI – IV aC. Hi ha moltes terrisses i de moltes formes i amb una rica decoració. Aquesta decoració és al començament simple i geomètrica i després per influència grega és més figurativa (bàsicament amb figura humana i animal). També trobem un vas especial ibèrica, és el que anomenem Ceràmica en Forma de Barret de Copa.

En l'escultura hi ha mostes en pedra i bronze. N'hi ha de petita que normalment està feta de pedra o bronze i la

gran sempre de bronze i representant figura funeràries. Aquestes figures acostumen a representar animals fantàstics(aquests protegien als morts) o figures humanes(guerrers o gent important) que representaven al mort. Exemple: esfínx, grims (cara persona,cos animal). Com a mostra d'escultura funerària femenina podem destacar La Dama d'Elx. L'escultura ibèrica té influència de l'escultura arcaica grega, sobretot pel que fa a les dames. També hi ha influència mesopotàmica en l'ús d'aquestes figures antropomòrfiques. També trobem influències púniques o cartagineses, sobretot pel que fa a les joies. Finalment veiem una influència romana ja que van conviure durant molt temps.

Un altre tipus d'escultura de bronze o de pedra són les 'figures Votives': representacions que es donaven per donar gràcies. Figures femenines o masculines de peu dret. Les dones amb un mantell envoltat i el shomes amb el membre en ple desplegament, ja que normalment es demanava fertilitat.

La orfebreria: s'ha trobat un gran jaciment , un gran tresor d'orfebreria (joies, vaixela de plata, d'or...) a Tivissa, l'Ebre.

Cultes religiosos dels ibers: la cultura íber assumeix la grega i imita molts als déus. Divinitats vinculades a la naturalesa i en concret a l'agricultura. Detectem culte ibèric a Apol.lo, Asclepi, Deméter...

ELS ROMANS

Segles III a.C fins V d.D.

Els Romans eren imperialistes i per això van arribar aquí. Però la causa principal de la seva vinguda va ser que es volia el domini de la mediterrània. A Sagunt (i altres llocs) hi havia cartaginesos i els Romans venen per disputar-se amb ells per la Mediterrània. Van venir a fer setge i conquesta de Sagunt. Va ser la família d'Escipió qui va desembarcar a Empúries, que era una part important. Gràcies a l'aliança entre grecs i romans, els indígets van unir-se als romans però els de l'interior s'uneixen als cartaginesos.

Des del 218 a.C fins al 206 a.C, els Romans (en concret la família d'Escipió) conquereixen tot el Llevant de la Península i n'expulsen els cartaginesos i des d'aquí comencen l'expansió per l'interior. El 206 a.C es produeix la 1ªGran Revolta Índiginea o Ibèrica després d'haver expulsat als cartaginesos. Eren les tribus de l'interior les que havien suportat als cartaginesos, aquesta rebel·lió va ser esclafada i els dos cabdills van morir i les tribus van ser sotmeses. Llavors, els Romans, es dediquen a dominar el país i exploten als indígenes fins que al 197 a.C s'aixequen aquestes tribus per lluitar contra el domini creixent dels Romans. L'any 196 a.C els Romans prenen mesures dràstiques, les pren concretament l'anomenat Cató que vé d'Empúries, i comença el domini militr de totes aquestes tribus indígenes.

Es produeix una duríssima rpressió en la que es maten els cabdills, s'enderroquen les muralles ibèriques, es desplacen a altres pobles, es prohibeix que tinguin armes....etc. Tot això, doncs, representa el començament del **final de la Cultura Ibèrica**. No es produeix, però, una desaparició immediata, però si que es sotmeten als Romans.

LA ROMANITZACIÓ

La Romanització es un procés molt lent a diferència del domini militar que va ser molt ràpid. Aquesta, però, va ser molt efectiva. De la Romanització en va sorgir una societat catalana romana, al cap d'uns 2 o 3 segles.

Definició de Romanització: procés que va anar transformant les societats indígenes en una comunitat sota un patró llatí. La transformació d'una societat en un altres a traves de la implantació de les formes humanes en aquestes societats. La Romanització va aportar canvis en els següents àmbits:

Romanització de l'Administració: es governa amb governadors. Utilitzen el mateix sistema polític a tot

l'imperi.

El Dret: aporten la idea de lleis i aporten el seu dret, el Dret Romà.

La llengua a tots els territoris, el llatí.

L'economia, religió, urbanisme, educació...fins it tot els jocs, espectacles i l'art.

El fenomen de la Romanització unifica culturalment tots els territoris colonitzats. Aquesta influència durarà molt més que la presència de l'Imperi Romà a la Península.

Patrimoni que ens deixen els Romans*

Patrimoni Intangible:

La llengua, la substitució de la llengua ibèrica pel llatí. Això va ser un procés lent i no uniforma. Primer es va produir a la costa i després a l'interior. A la costa els rics es van adaptar primer a la llengua ja que tenien més contacte amb els romans. En el Pre-Pirineu va ser molt lenta ja que els Romans no hi van arribar. Pels escrits anem trobant com tots van sent cada vegada més escrits en llatí. Aquests escrits solien ser en forma de monuments funeraris, ceràmiques...Al segle III d.C es comencen a trobar autors autòctons (no de Roma) que escriuen en llatí. Aquest és l'exemple dels Escrits de St.Pacià(bisbe de Barcelona,sIV) va escriure sermons, poesies epigràfiques a les parets, actes de martirs...Aquest llatí presentava ja una gran varietat dialectal. Des del principi el llatí que es parla aquí es diferent que el de la metròpolis de Roma.

L'urbanisme. Amb els Romans les societats entren de ple en el món urbà,quan abans eren bàsicament rurals. Amb els Romans, la ciutat apareix, era clarament urbana. Es crea una xarxa de ciutats (mitjanes i petites). Enre les ciutats hi ha una distància màxima de 40 kilòmetres , equivalent a un dia a cavall. Aquestes ciutats provenen d'algunes antigues ciutats ibèriques, com és el cas de Dertosa i Tortosa; altres van ser creades de nou com Barcino o Baetulo (Badalona). Situades en una elevació del terreny per motius estratègics i normalment entre dues rieres. Físicament eren ciutats calcades en petit de la metròpoli: tenien un Fòrum (centre), unes muralles amb carrers entrecuats, una zona sagrada amb temples i edificis públics com les basíliques, els banys, el gimnàs, la palestra...etc.

Patrimoni Tangible:

El que ens queda de les ciutats és molt poc ja que s'han reconstruït i reutilitzat. Excepcions: Tarragona I Empúries ja quela primera va ser una ciutat més important amb més monuments que les altres ciutats. A més va ser la capital de la Hispania Citerio. Empúries perquè no era una ciutat important romana i v a quedar abandonada, no es va reutilitzar.

Apart de les ciutats, també hi havia colònies(Barcino, Tarraco) i municipia (Ilerda, Gerunda...)

TARRACO

Tarraco va ser una ciutat imperial, va ser l'única que tenia tots els edificis públics, i els tres més importants: el circ, el teatre i l'amfiteatre.

Tenia una ciutat alta i la baixa, separades pel Circ. Tenia un arc molt important, L'Arc de Barà. L'última ciutat de Tarraco és Isona.

Pel que fa a les cases hi ha molt poques restes. L'estructura típica d'aquestes era la que tenia un atri central o pati i les habitacions al voltant. Les cases solien tenir terres encimentats i amb mosaics, de tradició grega. A

Empúries s'en conserven molts.

Els canvis que es van produir en la vida romana també van afectar a la vida rural. Amb la cultura romana romana no hi ha poles, hi ha ciutats o grans viles (finques rurals) que contenen d'una casa (vilae) amb les cases dels treballadors al voltant d'aquesta. Aquestes cases estaven envoltades de terres anomenades fundus, d'aquí prové el nom de latifunds i minifunds. Les viles se situaven prop de les ciutats i en llocs de terra fèrtil.

A partir del segle III i fins al V és l'època de decadència de l'Imperi i aquestes finques floreixen. Així es produeix l'abandó de l'aristocràcia de les ciutats i la direcció política, tot això provocà la caiguda de l'Imperi. Amb aquest fenomen les viles van començar a prosperar. D'això n'han quedat restes a La Torre Llander (Mataró), Senyor Romà (Altafulla) i Els munts.

Comunicacions durant la Romanització

La gent es comunicava per mar i per terra. Es van revolucionar les comunicacions per terra amb el sorgiment de les autopistes. Moltes de les autopistes actuals estan sobre carreteres o antics camins romans. La nostra gran carretera era La Via Augusta, que unia Roma i Cadis. Aquestes comunicacions van permetre una internacionalització econòmica. Els principals llocs amb els que es tenia comunicació era Narvona, Roma i tota la Mediterrània i el Nord d'Àfrica. Aquest eix enllaçava totes les ciutats i d'aquí en sortien brancals que unien l'eix amb les grans capitals de l'interior. Aquestes carreteres eren molt amples perquè pogués passar l'exèrcit, eren pavimentades i amb molts serveis.

Els ponts també eren un element fonamental i en van fer molts tot i que en queden pocs perquè molts d'ells s'han aprofitat a l'actualitat.

L'economia durant la Romanització

A Catalunya van crear una ciutat romana dinàmica. Tenien importants connexions comercials per la seva situació privilegiada en el mapa. Es va produir l'encunyament de la moneda i també s'importava i exportava.

Els elements com la vinya, l'olivera i el blat estaven presents i s'augmenta la producció. La indústria del vi comença a ser molt important ja amb els Romans. El canvi dels regadius provoquen l'augment de la producció. Els aqueductes són construccions romanes que servien per regar terres de conreu i subministrar aigua a les ciutats. També s'explotaven mines com són les de Cardona. A nivell de tecnologia del metall hi ha poques aportacions. La indústria de ceràmica també és molt important.

La religió Romana

Els romans van ser molt eclèptics (van imitar el que van voler de totes les cultures). L'espiritualitat i l'art és descendent del grec.

Religió: els romans van adoptar tots els déus grecs però canviant els seus noms. A part de la religió grega adapten i adopten totes les religions de les cultures ja existents en aquell moment. L'única cosa específica de la religió era el culte a l'emperador. Amb l'única religió que van tenir problema va ser el Cristianisme perquè aquests no acceptaven el culte a l'emperador.

L'ART

Roma crea un art unitari a totes les províncies de l'Imperi pel que fa a l'arquitectura, pintura, monuments... L'Imperi romà tenia un art i indústria unitaris.

A Roma els ideals estètics o artístics grecs es van limitar des del començament als cercles més il·lustrats de la

ciutat. Només va interessar en els més cultivats i elegants. Aquest art grec va influir en aquests sectors i bàsicament en la primera etapa de l'Imperi. En els darrers segles l'aristocràcia es va retirar de les ciutats i del poder polític i per tant va abandonar el poder cultural de les ciutats. Els emperadors no surten dels cercles aristocràtics sinó dels exèrcits, per tant els últims segles de l'Imperi els cèsars surten dels cercles dels exèrcits. Així canvien els gustos ja que els imposa aquesta nova aristocràcia dels nous cèsars. L'art es fa més popular. Es van perdent els ideals clàssics de Grècia perquè als nous cèsars els hi agraden noves coses.

Al segle III s'acaba en art i escultura la còpia dels monuments grecs i s'imposen nous arts que provenen dels nous gustos populars. L'art es fa més naturalista, s'acosta més a la realitat i a l'escultura es fan molts retrats.

Un altre fenomen molt important és que l'art canvia de funció en la societat romana. Deixa de tenir una funció religiosa, funerària o commemorativa. Amb els romans l'art es converteix en objecte de plaer o gaudir privat o particular. L'artista es converteix en l'artesà que té clients. La gent encarreguen fonts, retrats, estatuës...etc.

Escultura i Pintura romana a Catalunya

Hi ha molt interès per l'escultura. Es troben tallers de producció pròpia. La pintura és l'art romà per excel·lència: la pintura era mural, mosaics, pintura sobre ceràmica...

La pintura també servia de panflet, es feien cartells pintats de les botigues, campanyes polítiques... La pintura era molt naturalista i retratista i els motius eren diversos: escenes històriques, cartells per les botigues, escenes mitològiques, pintura del natural (animals, plantes...)....

A Catalunya de pintura mural no en queda res, però queden excel·lents col·leccions de murals i la temàtica és similar a la de la pintura mural. L'art romà imita al grec durant molts anys però sens dubte és més important quan crea el seu propi art que s'expressa en l'escultura i la pintura, ja que l'arquitectura segueix sent grega.

La Caiguda de l'Imperi Roma (s.II – V aprox.)

Els grans aconteixements polítics de Roma van afectar poc a Hispània. Però durant el Baix Imperi (segles III–V), època de crisi i poder, es manté certa estabilitat política però es fa manifest un canvi radical en l'aspecte social. Hi ha un abandonament de les ciutats i retirada al camp. Comença la crisi de decadència de les ciutats. Es creen oligarquies agràries molt poderoses que governen els seus territoris.

¿?

Llegat paleocristià a Catalunya

Les ciutats es converteixen en seus episcopals i és a les ciutats on es fan les primeres Basíliques: es troben sota les catedrals de Barcelona, Empúries, Tarragona...

Necrópolis: sarcòfags i restes funeràries. S'han trobat mosaics, sarcòfags...

Mansoleu (tomba important) de Centelles, a prop de Constantí. Edificació romana amb escenes cristianes–

Objectes paleocristians en museus: patenes, incensiaris....

ELS VISIGOTS

En el nostre territori, els visigots van estar dels segles V fins al VIII. Marquen el pas de l'antiguitat a l'Edat Mitjana. Els visigots, quan l'Imperi cau, es romanitzen per contacte amb la població del territori hispanic que

estava molt romanitzada. Els visigots no van influenciar en la llengua tampoc.

Els visigots era el poble bàrbar més romanitzats de tots, fins it tot abans de tenir contacte amb la població hispànica, ja que tenien mol contacte amb la cutlura romana.

A Catalunya, només van representar una invasió militar i política. S'asseguren el poder militar però l'autoritat civil continuà sent romana durant molts anys. Els visigots eren cristians ja abans d'arribar, això va ser un punt favorable amb la relació romana. L'església catòlica de la societat romano-hispànica va fer d'interlocutora amb els visigots. Parlaven a través dels bisbes ja que el poder pròxim al poble era l'església.

El més important va ser l'enfortiment del poder de l'església ja que aquesta va començar sent una secta i es va consolidar en església. Va convencer als invasors de la bondat dels seus pensaments.

Els visigots deixen el cristianisme arrià (l'arrianisme era eretgia) i es cristianitzen i romanitzen. Tampoc establiren poder civil i això també va fer que no tinguessin molta influència en la societat.

A principis del segle V(l'any 405), hi ha un intent de domini visigòtic, però aquest falla. Al 475, començà el seu domini i s'estengué des de Barcelona cap a tota l'Hispania. Divideixen la gàlia romana en dos: el Nord de domin i franc i el sud de domini visigot.

La capital del territori visigòtic va ser Anargona al principi, després al començar a vançar el seu domini va ser Barcelona. Acabaren controlatn tota la Hispania. La capital no va ser Tarraco, com durant l'Imperi, ja que aquesta es resistí i va ser destruïda pels visigots. Les grans ciutats romanes es resistien i, per això, van ser destruïdes.

Un cop conquereixen tota la Mediterrània, traslladen la capital a Toledo, al segle VIII(532dc).

Al 573dc, el rei Leovigild, creà el regne visigòtic de Toledo. Va ser la primera vegada que es volia fer un únic regne a Hispania. Els pobles bàrbars ho feien per refer l'Imperi, però dominant ells. Es vol unificar políticament tot el territori, en primer lloc, veieren que només ho podien fer fonent l'element bàrbar i el romà, és a dir, romanitzant-se. Així, els visigots es van fer cristians. Veieren que havien de guanyar-se a l'església, i els hi oferí un poder. Comencen els concilis unificats de tots els bisbes de la Hispania i van convertint el cristianisme en el mitjà ideològic que justifica el nou poder polític. Identificació del poder polític amb la religió, això era l'objectiu del rei Leovigild. Beneïen el rei, dient que era la voluntat de Déu que ell fos el rei. Així, doncs, l'església i l'estat s'unifiquen, fan una aliança i es justifica la bondat del poder polític.

El més important que van deixar els visigots va ser el CODI JURÍDIC, (molt romanitzat) i anomenat **Forum Iudicum**. El somni de refer l'Imperi per part dels visigots, va fallir per culpa dels musulmans.

No totes les zones del país estaven cristianitzades i es van agafar bisbes que no tenien molta experiència d'aquesta religió, i per tant, barrejaren el cristianisme amb rituals antics. La cristianització no va ser profunda i el poder polític tampoc. Hi havia resistències perifèriques al centralisme de Toledo, la capital. Per exemple, la Revolta del segle VI, a la zona tarraconense i a la Catalunya Nord, per part de l'aristocràcia goda, que es negaven al domini de Toledo.(Revelions antcentralistes)

Al segle VIII, es detecta un rei propi, Akhila, que s'enfronta amb el rei de Toledo que era Roderic, i que es va haver d'enfrontar als musulmans. El 711dc els musulmans entren a la Península.

L'ÈPOCA MUSULMANA

Des de principis del segle VIII, fins a finals del segle IX, la Catalunya Vella té la presència dels musulmans encara que durant un període molt curt de temps. En canvi, la Catalunya Nova, té aquesta presència fins

mitjans del segle XII. La presència musulmana té diferent fortuna entre Nord i Sud.

El que marcà la nostra història futura va ser el trencament del regne visigòtic de Toledo. El musulmans van ocupar gairebé tota la Península. Va trencar el centralisme que havia aconseguit el Regne Visigòtic de Toledo.

L'any 711 àrabs i berebers travessen l'estret i s'enfronten a Roderic, actual rei visigot, i així comencen la invasió de la Península des del Sud. Aquesta invasió va ser extraordinàriament ràpida. Entre el 713 i el 714 es produeix l'invasió del País Valencià, Baix Ebre i Montsià. Entre el 717 i el 718 es conquereix la Catalunya Occidental, Barcelona i arriben fins l'Alt Empordà. Un cop vençut el rei Roderic, les altres zones visigòtiques cauen sense posar gaire resistència, encara que Tarraco va resistir.

La població s'adapta a la nova situació. El sectors importants de la societat hispano-goda fugen o bé a les muntanyes o bé passen la frontera pirinenca. Per primera vegada en la història, encara que la població no ofereix resistència, l'invasor no s'accepta. La població civil era molt consolidada i a més a més amb els elements visigòtics i la religió cristiana la societat estava molt unida. Els musulmans no van ser acceptats ja que eren massa diferents en quan l'ètnia, la cultura, la religió...etc.

L'aristocràcia hispano-goda fugí cap al Nord ja que s'assembla més als francs. En general, la població es queda en el seu lloc d'origen. Les ciutats segueixen estant en decadència amb els musulmans. Es van mantenir les ciutats i també l'estructura administrativa i la divisió provincial eclesiàstica. Els musulmans respecten la llengua, les costums i la religió de la població.

La societat va quedar dividida:

Classes dominants d'àrabs i berebers.

Mossàrabs: cristians que mantenen la seva fe cristiana.

Moladins o moladites: població autòctona que es va convertir a l'Islam. Provenien dels sectors pagesos i més pobres.

Jueus: minoria tractada com els cristians.

Però l'organització de l'església visigòtica va caure, es va desintegrar degut a les dificultats de mantenir-se en una societat poc cristianitzada.

La Catalunya Vella

El segle VIII no va ser una època d'estabilitat política degut a tres factors:

Tensions entre els califats de Córdoba i els de la Catalunya Vella.

Rebel·lions dels mossàrabs animades per els que van fugir.

Intervenció de la monarquia franca o carolingia que donava suport a l'interior i exterior i comença a pressionar als àrabs. La monarquia carolingia el que volia era assegurar-se d'invasions i per tant no volia problemes, els hi feien por els musulmans.

L'any 732 va tenir lloc la batalla de Poitiers i així es va frenar l'expansió musulmana cap al Nord ja que va ser victòria dels francs. Els francs van tenir una primera derrota a la batalla de Roncevaux el 777. L'any 785 els gironins van lliurar la ciutat als francs. El 789 l'Urgell, la Cerdanya, el Pallars i la Ribagorça passen a

domini franc. L'any 801 els francs assetgen la ciutat de Barcelona i aquesta es rendeix. La monarquia franca volia arribar fins a l'Ebre, però l'emirat de Córdoba i els francs van fer un pacte. L'any 80, per tant, pacten la pau que marcarà les fronteres entre la Catalunya Vella i la Marca Hispànica que es va crear. La vida de la Catalunya Nova segueix el ritme de l'història de l'Al-Andalus (nom que rebia l'Hispania musulmana) fins a mitjans del sgle XII. Al segle X l'Al Andalus viu un gran esplendor amb Abdel-Rahman III com a califa. Després hi ha un període de revoltes contra el califat que cau el 1031. Això representa el principi del final i comença el Regne dels Taifas. A la Catalunya Nova les fronteres es mantenen amb molt moviment.

La Reconquesta

A principis del segle XII cauen en mans cristianes les ciutats de Balaguer, Tortosa i Lleida. El 1153 cauen en mans cristianes els últims reductes musulmans, els sarraïns. I llavors tots els territoris que anomenem Catalunya està cristianitzat.

Patrimoni que han deixat els musulmans i visigots a Catalunya

L'herència visigòtica es física i poc significativa:

- Alguna fortificació o runes
- Monedes visigòtiques
- Rastre en la toponímia (noms geogràfics)

A nivell intangible:

- Conjunt de lleis visigòtiques: el Forum Iudicum
- La religiositat
- La lletra
- El sentiment de pertinença

L'herència musulmana és més important:

- No van influir en la llengua perquè l'arabització lingüística va ser lenta i poc profunda. La gent de les nostres terres parlava un llatí vulgar que era quasi català. Els musulmans van aportar nou lèxic en la toponímia i en el lèxic militar i agropecuari. Ex: talaia, golfes...
- En els aspectes més intangibles hi va haver més importància : en la filosofia, ciència, religió, literatura, matemàtiques, astronomia, medicina, agronomia i farmacologia. Els monestirs medievals cristians van guardar tot el saber provinent dels musulmans. En les nostres terres hi van haver fins a 117 savis.
- Van introduir noves tècniques i aplicacions pràctiques: tècniques de regadiu, sèquies, pous, sínies...
- Menjars, espècies botàniques...
- Aportació de l'art culinari
- Idea de l'enemic per excel·lència.

–En els aspectes tangibles hi ha algunes restes arqueològiques: algunes mesquites transformades en esglésies. Però destaquen els palaus reials o residències dels valis que s'en diuen sudas. Es conserva molt bé la suda de Lleida, Tortosa i Balaguer.

–Hi ha castells a la Catalunya Nova, per exemple, el castell de Miravet.

–Hi ha torres de guaita, talaies, i restes de muralla.

–A les poblacions hi ha el traçat urbanístic àrab de carrers estrets i amb moltes voltes.

–Restes de banys àrabs a Girona i Lleida.

–Objectes, orfebreria, joies, monedes...

–Jocs d'escacs de cristall al Museu Diocesà de Lleida.

–Esteles funeràries i làpides.

–Mirhab: lloc de culte, nínxol a la paret. A la catedral de Lleida n'hi ha un.

–El museu més important és el museu comarcal de la Noguera.

L'EDAT MITJANA (SEGLES IX – XV)

Dividrem en tres blocs l'estudi de l'Edat Mitjana:

L'alta edat Mitjana: dels segles IX al XI

Apogeu i Edat Mitjana: dles segles XII al XIII

Crisi de l'Edat Mitjana: dels segles XIV al XV

SEGLES IX – XI L'ALTA EDAT MITJANA

A Europa

Són temps turbulents en que no hi ha cap unitat a Europa. Els bàrbars no estaven unificats i la seva conversió al cristianisme va ser molt lenta. Però les poblacions civils eren romanes i tenien certa unificació però en general no hi ha unitat cultural o política.

Durant els segles VIII i IX hi ha un intent de recuperar l'Imperi Romà, almenys certa unitat cultural o política. Els visigots ja ho havien intentat però només en el territori de l'Hispania. Al segle VIII – IX hi ha un altre intent de recuperació de l'Imperi amb una actitud més ambiciosa que els visigots perquè s'intenta dominar territoris nous. L'únic que va quedar com a unitari va ser el cristianisme i aquest tenia una estructura jeràrquica, hi havia un líder que era el Papa de Roma. Aquesta nova idea d'Imperi va comptar amb el suport del Papa. Els francs, poble bàrbar, van encapçalar aquest segon intent de recuperar l'Imperi roma amb la dinastia carolingia al capdavant. El líder va ser Pipí el Breu que va ser anomenat Emperador pel Papa. El seu fill, Carlemany, va ser un gran governant i el que va dur la iniciativa de liderar Europa sobre la base cristiana i aquesta empresa va ser reconeguda per l'Occident i l'any 800 el Papa, Lleó III, va anomenar Carlemany Emperador.

Al segle IX a Europa va ser un segle d'expansió franca i Carlemany va intentar consolidar una pau interna en

tots els territoris controlats, creant un estat i se'n va sortir. Llavors Carlemany va recuperar l'esplendor cultural i va començar a fundar monestirs per preservar la cultura clàssica a través dels monestirs i de la seva Cort. Aquesta és la **Cort d'Aquisgran**. Aquest esplendor va durar un segle. Al segle X es veu la decadència de la monarquia carolíngia a Europa. El fill de Carlemany, Lluís el Pietós, va conquerir Barcelona, però es produeixen lluites internes entre nets de Carlemany; també hi ha lluites a les fronteres; també hi ha amenaces musulmanes...

Així vieem com el territori de Carlemany es va fer petit degut als Normands i les lluites entre nets de Carlemany. La dinastia Carolíngia desapareix i governen els **Capets**. S'ha fragmentat l'Estat i es creen excèrcits a les fronteres per defensar-se i així aquests senyors es fan més forts i creen el **feudalisme**.

Però l'esforç de Carlemany de recuperar l'Imperi ha servit per consolidar aquesta nova realitat cultural, Europa, basada en la religió cristiana però també en altres elements. Després de la dinastia Carolíngia queda aquesta idea d'Europa que es va extenent poc a poc. Aquesta Europa s'anomena: **La Cristiandat**.

A nivell social...ELS ANYS FOSCOS, LA CRISI ECONÒMICA.

–Van ser èpoques violentes de guerres i enfrontaments a les fronteres i això va provocar una inseguretat política i militar que va desemboca en una CRISI ECONÒMICA, són els anomenats Anys Fosc.

–L'economia és agrària i de pura subsistència i aquesta recau. També el comerç cau i les aglomeracions humanes s'aïllen i les comunicacions s'interrumpeixen. És produeix una crisi urbana: les ciutats ja no són importants, hi ha pocs artesans i les ciutats esàn en plena decadència política.

–Aquesta realitat econòmica comporta també la desaparició d'una centralitat política i administrativa i per tant, l'Estat desapareix. Aquesta desaparició també es deguda a les contínues guerres internes i la gent havia marxat de les ciutats per anar al camp i llavors ells s'havien d'espavilar sols. L'autoritat real es fa feble i els senyors es van enfortint.

–L'aristocràcia militar i terratinetn es basa en la possessió de la terra i cada vegada tenen més possessions i més poder, a més a més, obtenen recompenses quan donen ajuda a senyors més poderosos. Aquestes recompenses son els FEUS, les terres.

EL FEUDALISME

Tot això, doncs, succeeix a Europa en general i així apareix el FEUDALISME que es caracteritza per la fragmentació del poder polític. Tot és privat i per tant desapareixen totes les propietats públiques. És dona una **societat jerarquitzada** que si la representessim amb una piràmide de dalt a baix hi hauria els pagesos, els artesans o comerciants, l'aristocràcia militar terratinet i el rei o Emperador.

L'aristocràcia es relaciona amb les **relacions de vassallatge**: els senyors més poderosos agafen sota la seva protecció als menys poderosos; són uns pactes de doble conveniència. El senyor més gran tindrà més aliats quan tinguin guerres, el vassal li aporta els aliats. A canvi, el senyor també dona feus i protecció al vassal.

Les **relacions senyorials** són entre els pagesos i l'aristocràcia: el pagès ha de pagar al senyor uns tributs. A canvi els senyors els hi donen protecció contra altres senyors feudals o visigots. Els serfs els hi fan totes les feines manuals que necessiten.

Els pagesos poden ser LLIURES o SERFS DE LA GLEBA. Els primers no tenen relació d'esclavatge i tenen un petit tros de terra i són lliures de moviment. Els altres són sotmesos als Senyors i no tenen moviment lliure.

Hi havia pocs artesans que restessin a les ciutats.

Pels **eclesiàstics** es produeix una piràmide jeràrquica semblant, de dalt a baix: frares, clergues...etc, seguits de bisbes (clergat secular) i àbats (clergat monàrquic) i finalment el Papa.

Els bisbes manen a les diòcesis i els àbats queden en els territoris rurals. Tant bisbes com àbats eren senyors feudals i per això els monestirs eren com castells. L'estructura jeràrquica es fa forta amb aquesta estructura eclesiàstica ja que així hi ha una base ideològica que suporta aquesta estructura social.

SEGLES VIII – XI AL TERRITORI CATALÀ

Parlarem de la història de la Catalunya Vella perquè la Nova estava en mans dels musulmans fins el segle XII.

Resum de tot el succeït:

És la història de la formació de la idea de comunitat amb un destí comú i identitat pròpia. És en aquests segles en els que es crea el que després serà Catalunya. Com a conseqüència, aquests segles posen les bases de la formació d'un Estat. Aquest s'engrandeix i marca els límits de les fronteres. És a dir, passarem d'una societat visigoda, asaltada pels musulmans, i que intenta ser deglutida per francs a una societat feudal cohesionada que al final del segle XI s'anomena catalana, amb llengua pròpia i amb ambiciosos empresaments col·lectius comuns. En aquest territori neix un lideratge que serà la Casa Comtal del Comte de Barcelona que s'imposarà dalt de la piràmide feudal.